

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: Single matky a jejich děti – skupina ohrožená chudobou?

Autorka: Bc. Helena Voráčová

Oponentský posudek: MUDr. Petr Háva, CSc.

Datum: 26.1.6.2016

Z hlediska veřejné a sociální politiky jde o aktuální téma, příklad významného sociálního problému z oblasti sociálního vyloučení u „single matek“ a jejich dětí.

Vymezení výzkumného problému, přidaná poznatková hodnota

I přes poměrně omezené množství konzultací hodnotím poměrně pozitivně skutečnost, že studentka reagovala na doporučení ohledně přístupu k vymezení výzkumného problému a pracovala aktivně s literaturou. Ke škodě samotné práce zde nezahrnula (např. do přílohy) poměrně přehledné zpracování výsledků několika podobně zaměřených studentských prací z různých škol. V časové tísní se nedostala k hlubšímu přehledu zahraničních knižních monografií a odborných článků, což by jí umožnilo lépe realizovat potřebnou vstupní analýzu vybraného výzkumného problému. Také zde nebyla explicitně využita zkušenost ze semestrálního zahraničního pobytu studentky ve Švédsku, kde měla možnost se vybranému výzkumnému problému věnovat. Pokud bychom měli v rámci konzultací větší prostor pro zpětné vazby, pak bych autorku nutil k více explicitnímu vymezení výzkumného problému, takto je implicitně obsažen v části 1.(str. 10.-13. v tezí a 20.-23. v samotné práci).

Při formulaci výzkumných cílů a otázek se Heleně Voráčové sice podařilo vyhnout častým formálním problémům (použití termínů jako: mapování, analýzy, apod.), avšak z hlediska předmětného zaměření se zde zřetelně projevuje deficit explicitně formulovaného výzkumného problému, který by mohl otevřít cesty ke komplexnějšímu přístupu, což se ovšem v dané časové tísní nepodařilo realizovat. Komplexní veřejně-politický přístup, zahrnující aspekty české rodinné politiky a jejích nástrojů se pak ale v jistém náznaku objevuje v kapitole 3. Samozřejmě sem spadá také přehled poznání v oblasti sociálního vyloučení, srovnávací data OECD. Zde se pak nabízí také možnosti využití nových přístupů s využitím analytického rámce pro hodnocení „happiness a well-being“ namísto zjednodušující orientace pouze na spokojenost (viz např. otázka č. 11. v příloze). Z hlediska výzkumného přístupu jde o kombinaci objektivních a subjektivních ukazatelů za účelem hodnocení situace zkoumaných osob.

Do komplexního přístupu by samozřejmě bylo možné lépe začlenit analýzu aktivit advokačního typu v rámci české občanské společnosti včetně možnosti jejího srovnání při studijním pobytu ve Švédsku. Předložená práce se tak svým pojetím začlenila pouze do zjednodušujícího analytického/výzkumného rámce. Autorka se sama na str. 58. a 59. věnuje otázkám kvality (validita, reliabilita a objektivita), avšak zůstává přitom pouze v rámci samotné volby kvalitativního výzkumného přístupu, zaměřeného na rozhovory s respondentkami. To je pro efektivní (poznatkově více přínosný) výzkum v oblasti veřejné

politiky zjednodušující přístup, který byl v rámci filosofie a metodologie vědy překonán a není tedy důvod k jeho další prostou a nekritickou reprodukci. Na první povrchnější pohled by se mohlo zdát, že v mé argumentaci jde o přílišné podrobnosti, avšak k upozornění na tento zásadní problém mne vedou právě uvedené formulace autorky o vztazích mezi „vlastní zkušeností a idejemi“, v nichž dává zřetelně najevo zjednodušující přístup. Jestliže se autorka hodlá dále věnovat výzkumné práci v uvedené oblasti, bylo by pro ni velmi užitečné brát v úvahu také tyto aspekty.

Uvedená formulační neobratnost a zjevně i nepochopení významu přehledu souvisejících teoretických poznatků pro koncipování výzkumu se totiž objevují hned dvakrát v celkovém přístupu autorky na počátku 3. a 7. kapitoly (vždy v prvních odstavcích): (1) „zkoumanou problematiku jsem se rozhodla zasadit do konceptu chudoby a sociálního vyloučení“, (2) Tato práce je založena na empirickém výzkumu, což znamená, že jsem se na výzkumné otázky nepokusila odpovědět pouze teoretizováním či argumentováním na základě nějakých základních principů, nýbrž pomocí přímé, pozorovatelné informace ze světa, kterou jsem získala vlastní zkušeností a pozorováním“. Z obou uvedených citací lze nutně dospět k otázce o tom, jak vlastně autorka sama rozumí vztahům mezi existujícími teoretickými poznatky a samotným empirickým přístupem včetně zpracování pořízených dat.

V empirické části se práce omezila na polostrukturované rozhovory se zpracováním pořízených dat s využitím tematické analýzy. I když jsou údaje zpracovány tímto volnějším přístupem, lze z nich získat souhrn potvrzujících poznatků, reflektujících předmět výzkum. V tab. č. 1. Na str. 69. (ideální příjem single matek) by bylo vhodné jednoznačně konkretizovat, jestli jde o celkový čistý měsíční příjem (tj. o disponibilní příjem) dotazovaných matek.

Přístup k závěrům, diskusi, souhrnu poznatků bych v případě možnosti vyjádřit se ke konečné podobě práce doporučoval pojmout odlišně, tj. nejprve zpracovat přehled zjištěných poznatků, ten případně diskutovat s využitím poznatků jiných prací, jiných autorů a teprve potom formulovat vlastní závěr ve vztahu k výzkumným otázkám.

Literatura

Odpovídá řešenému tématu, avšak její zpracování je zatíženo nejen duálním přístupem (odkazy a současně poznámky pod čarou), ale i chybějícími citacemi (např. Mareš 1999; Švaříček, Šed'ová 2007).

Formální úprava, věcné chyby

V práci je množství mluvnických chyb, které se nepodařilo ve spěchu odstranit. Podobně v oblasti práce je kapitola 7. Označena jako „Metodický výzkum“, v samotném textu pak jako „Metodický přístup“. Kapitole 8. bych doporučoval do obsahu uvést přehlednější strukturu, která by lépe korespondovala se strukturou scénáře rozhovoru na str. 89. Zde by bylo vhodné rozčlenit patnáct otázek do čtyř uvedených oblastí (kategorií).

Hodnocení této práce.

Formální požadavky práce jsou splněny: výzkumný problém je nepřímou formou formulován cestou výzkumných otázek, empirická data byla pořízena metodou polostrukturovaných rozhovorů a zpracována s využitím metody tematické analýzy, byl zpracován přehled souvisejících poznatků, avšak nedostatkem je minimum zahraniční literatury, nejsou také uvedeny závěrečné práce českých studentů, s nimiž autorka pracovala. Práce je zatížena řadou formálních a mluvnických chyb. Současné použití poznámek pod čarou a odkazů na citace při práci s literaturou vede k nepřehlednosti, snadno pak mohlo při takovém přístupu i samotné autorce uniknout, že některé citace chybí.

Samotné zaměření výzkumu je zjednodušeno na polostrukturované rozhovory a autorce se nepodařilo překonat bariéru formálního přístupu mezi přehledem teoretických poznatků a jejich efektivnějším využitím pro přípravu samotného výzkumu, stejně tak i pro diskusi zjištění. Ke vztahu empirie a teorie se autorka dokonce vymezila poměrně kriticky („teoretizování“). Z práce se tak vytratilo zaměření na související dimenze rodinné politiky. Uvedené problémy vznikly v důsledku časové tísně. **Nicméně přes uvedené výhrady práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou 3.**